

FCD FONDACIJA
CENTAR ZA
DEMOKRATIJU

Za UPRAVNI ODBOR

**GODIŠNJI
IZVEŠTAJ O RADU FCD
ZA 2025.**

Beograd, januar 2026.

Sadržaj

Uvod	3
Podsetnik: strateški okvir iz Strateškog plana 2023-2025	5
Rezultati u ostvarivanju strateških ciljeva Fondacije	6
Rezultati u okviru strateškog cilja 1.1: Unaprediti kvalitet javnog dijaloga o političkim, ekonomskim i socijalnim pitanjima	6
Rezultati u okviru strateškog cilja 1.2: Ukorenjene evropske vrednosti	14
Rezultati u okviru Strateškog cilja 1.3: Unapređenje javnih politika održivog razvoja.....	28

Uvod

Protekle godinu označilo je produbljivanje političke i društvene polarizacije u Srbiji, veliki studentski i građanski protesti protiv korupcije sa zahtevima za više demokratije, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava. Reakcija studenata i srednjoškolske omladine na tragične posledice pada nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu pokrenula je talas nezadovoljstva u zemlji. Neadekvatne reakcije vlasti i pravosuđa koje su kreirale utisak da istraga ne ide u pravcu objektivnog utvrđivanja odgovornosti podstakle su građane širom zemlje da otvoreno i organizovano izraze zahteve za privođenjem pravdi svih odgovornih. Od većih gradova, nezadovoljstvo se širilo na manje opštine i zajednice. Porast nasilja prema demonstrantima bio je evidentan iz meseca u mesec: fizički napadi na aktiviste, na novinare i demonstrante, dekredibilizacija predstavnika univerziteta u medijima i dr.

Početak 2025. godine dijalog sa donosiocima odluka je prekinut na gotovo svim nivoima na kojima je započet određeni strukturni dijalog: Nacionalni konvent za EU ograničio je dijalog isključivo na tehnički nivo, a deo Saveta za civilno društvo koji čine nevladina udruženja zamrznuo je svoj rad u Savetu.

Fondacija Centar za demokratiju podržala je nizom saopštenja studentske i građanske proteste, osuđujući nasilje, a podržala je i uslovljavanje daljeg dijaloga sa predstavnicima vlasti. U kontekstu studentskog pozivanja na generalni štrajk, Fondacija je na više javnih debata i stručnih skupova razmatrala politički i pravni okvir mogućeg izmene zakona o štrajku. Govorili smo u domaćim i inostranim medijima i objavljivali tekstove u dnevnim i nedeljnim novinama.

Fondacija se u okviru Programskog saveta NKEU i Saveza za civilno društvo izjasnila u prilog uslovljavanje daljeg dijaloga sa predstavnicima vlasti. U kontekstu Plana rasta za Zapadni Balkan i neophodnosti monitoringa Reformske agende Republike Srbije, u okviru NKEU formirana je Međuresorna radna grupa za praćenje Reformske agende. Fondacija je određena za koordinatora za oblast politike Ljudski kapital nakon čega je formirala podgrupu za tu oblast. Predstavnik FCD aktivno je učestvovao u Zajedničkom konsultativnom dijalogu EU-Srbija (JCC).

Na regionalnom planu FCD je koordinirao regionalni projekat Regionalni dijalog mladih za Evropu (RYDE) koji je ušao u svoju poslednju godinu implementacije: realizovan je niz nacionalnih i regionalnih omladinskih sastanaka, organizovan još jedan regionalni kurs Politeja škole i završna regionalna konferencija. Oko dve hiljade mladih na Zapadnom Balkanu učestvovao je u aktivnostima projekta, produbili su svoja znanja o EU, o reformama bitnim za mlade, saradivali su na regionalnom

nivou kroz projekte koje smo podržali, stekli su radnu praksu u našoj kancelariji i kancelariji naših partnerskih organizacija...

Na nacionalnom nivou, priveden je kraju petogodišnji projekat **Održivi razvoj za sve** posvećen primeni Agende 2030 u Srbiji. Nastavljen je višegodišnji projekat **Radna prava su naša prava – Crno na belo**.

Na lokalnom nivou, u saradnji sa UNFPA i UNOPS, sproveden je projekat jačanja kapaciteta gradova i opština za razvoj socijalnih usluga potrebnih zajednici i osetljivim grupama, a neposredno smo se posvetili unapređenju zapošljivosti, profesionalne edukacije i anti-diskriminaciji osetljivih grupa, posebno Roma. Takođe, započeli smo dva nova projekta koja se realizuju u gradovima i opštinama Pirotskog i Rasinskog okruga, te u Vranju, Subotici i Nišu. Prvi, Moja ideja i moj biznis, posvećen je ekonomskom osnaživanju žena i jačanju otpornosti na klimatske promene. Drugi, Tvoj grad, tvoja reč, nadovezuje se na praksu stečenu kroz projekat RYDE, i nastoji da prenese, s nacionalnog i regionalnog nivoa stečeno iskustvo povećanog učešća mladih u strukturnom dijalogu o javnim politikama kroz uspostavljanja prakse *youth policy labs* na lokalnom nivou

Prethodna godina nas je suočila sa više neočekivanih izazova. Buđenje građanstva i zahtev za više demokratije je s jedne strane predstavljao vetar u leđa misiji Fondacije. S druge strane, produbljena polarizacija i reakcije vlasti na nedržavni neprofitni sektor dovela je u pitanje smisao i mogućnost javnog dijaloga, bez koga, s druge strane, ne može biti demokratskog razvoja. Prestanak aktivnosti USAID-a predstavljao je drugi neočekivani izazov: veliki broj njegovih korisnika ostao je bez podrške za nastavak započetih projekata, što je s jedne strane, dovelo do povećanja konkurencije na konkursima drugih, sve manjeg broja prisutnih donatora, a s druge strane i otežalo mogućnost ko-finansiranja evropskih projekata. I jedan naš projekat, podržan od strane Demokratske komisije Ambasade SAD u Beogradu je zaustavljen u februaru 2026.godine. Pored toga, prestanak projekata USAID se odnosio i na korisnike u javnom sektoru, ministarstva, vladine agencije i tela, te jedinice lokalne samouprave, čime je u priličnoj meri umanjena potreba ovih korisnika za saradnjom sa nevladinim organizacijama jer je ona u priličnoj meri bila podržana i preporučena od strane USAID-a. Pristup Srbije programu CERV (Citizen, Equality, Rights and Values) otvorilo je nove mogućnosti finansiranja, a FCD je kao partner učestvovao u više međunarodnih konzorcijuma.

Podsetnik: strateški okvir iz Strateškog plana 2023-2025

Strateški ciljevi (Plan razvoja FCD 2023-2025)

Strateški prioritet 1: Unaprediti programski portfolio Fondacije

- ❖ **Strateški cilj 1.1:** Unaprediti kvalitet javnog dijaloga o političkim, ekonomskim i socijalnim pitanjima
- ❖ **Strateški cilj 1.2:** Zastupanje evropskih vrednosti, promocija evropskih integracija u političkoj zajednici i društvu Srbije i Zapadnog Balkana
- ❖ **Strateški cilj 1.3:** Unapređenje javnih politika održivog razvoja uz poštovanje ljudskih prava, LNOB i principa solidarnosti

Fondacija je tokom 2025. nastavila da radi na sprovođenju strateškog plana 2023-2025 uz neophodnost prilagođavanja aktuelnom okruženju kroz fleksibilan akcioni godišnji plan. Ovaj godišnji izveštaj referiše na strateške ciljeve koje smo usvojili i predstavlja rezultate ostvarene kroz operativne ciljeve i konkretne aktivnosti.

Rezultati u ostvarivanju strateških ciljeva Fondacije

Rezultati u okviru strateškog cilja 1.1: Unaprediti kvalitet javnog dijaloga o političkim, ekonomskim i socijalnim pitanjima

Tokom 2025.godine Fondacija je uspela da u ograničenim mogućnostima i visokoj političkoj i društvenoj polarizaciji, te gotovo u uslovima potpuno prekinutog dijaloga sa nosiocima javne vlasti, održi dijalošku formu kroz javne debate, okrugle stolove, konsultativne sastanke uključujući širok krug društvenih aktera.

Održano je 16 događaja sa više od 600 učesnika u Beogradu i drugim gradovima Srbije, sa kojih su proistekle preporuke, zaključci, prezentacije, uz učešće donosilaca odluka, nezavisnih institucija, akademske zajednice, međunarodnih institucija, udruženja poslodavaca, sindikata, medija, organizacija civilnog društva, sa dobrom medijskom pokrivenošću.

 Projekat „**Crno na belo – Radna prava i dostojanstven rad u socio-ekonomskim reformama u Srbiji**“ uz podršku Olof Palme Centra. Kroz nastavak višegodišnjih aktivnosti u zagovaranju unapređenja pravnog okvira i zaštite radnih prava, tokom 2025. Fondacija je sprovela više konsultativnih sastanaka sa ključnim zainteresovanim stranama o glavnim problemima radnog zakonodavstva, pre svega Zakona o radu koji se mora menjati radi usklađivanja sa nizom EU direktiva, ali i radi izmene onih odredbi koje su već više od decenije označivani kao neadekvatni. Promene na tržištu rada dana u kontekstu tehnoloških inovacija, širenja platformskog rada i razvoja veštačke inteligencije predstavljaju dodatne uticaje na svet rada i radna prava. U okviru ovog projekta Fondacija kontinuirano promovise radna prava kao deo korpusa ljudskih prava, i kroz saradnju sa socijalnim partnerima, ekspertima, drugim organizacijama civilnog društva zagovara ubrzanje reformi, poštovanje zakona i efikasnost institucija u zaštiti prava, ali pre svega i jačanje svesti o značaju ovih prava i mogućnosti njihove efikasnije zaštite kroz javno zagovaranje. U javnom zagovaranju Fondacija organizuje javne debate, lokalne forume, priprema godišnje izveštaje o stanju radnih prava... Tokom 2025. između ostalog realizovala je:

- **Debata „Štrajk u nedostatku novog Zakona o štrajku“**, 13.2.2025. Beograd: zakon o štrajku postao je tema u javnosti tokom 2025. zbog više poziva i predloga za održavanje generalnog štrajka. Stari zakon iz 1996.godine takvu mogućnost ne dozvoljava, a i mnoge druge odredbe Zakona odavno ne odgovaraju današnjim prilikama i potrebama. O

ograničenjima postojećeg Zakona, o razlozima što novi nije donet i otvorenim pitanjima nastalima u pripremi novog nacrtu prethodnih godina razgovaralo se na debati u Beogradu i Nišu sa predstavnicima sindikata i poslodavaca, pravicima i građanskim aktivistima.

- Debata „**Štrajk u nedostatku novog Zakona o štrajku**“, 19.2.2025. Niš – zbog interesa javnosti i građana, ali i radi uključivanja lokalnih zainteresovanih strana, ponovili smo debatu s istim naslovom, ali drugim sagovornicima i u Nišu, nastojeći da ovu temu razmotrimo iz različitih uglova.
- Okrugli sto „**Glavni problemi radnog zakonodavstva u Srbiji**“, 13.3.2025. Beograd: na ovom okruglom stolu razmotreni su glavni problemi uočeni u primeni Zakona o radu, a u kontekstu očekivane izmene postojećeg Zakona. Osnov za diskusiju bila je studija „Glavni problemi radnog zakonodavstva u Srbiji“, pripremljena u okviru projekta „Radna prava i dostojanstven rad u socio-ekonomskim reformama u Srbiji – Crno na belo“. Neophodno je zaustaviti fragmentaciju radnog zakonodavstva u Srbiji i doneti novi Zakon o radu koji će podržati sve radno-pravne oblike, poručeno je sa skupa, a kao glavni izazovi identifikovani su, između ostalog, nedovoljna inspeksijska zaštita i nadzor nad primenom propisa, neujednačena i neefikasna sudska praksa, slab socijalni dijalog, nove forme rada sa neadekvatnom radnopravnom zaštitom. U diskusiji su učestvovali autori studije prof. Bojan Urdarević i asistentkinja Jovana Misailović, kao i Nataša Vučković (Fondacija Centar za demokratiju), Jovana Spaić Erdeljan (Međunarodna organizacija rada), Slađana Kiković (UGS Nezavisnost), Zoran Stojiljković (profesor u penziji), Bojana Tamindžija (Centar za politike emancipacije), Svetlana Budimčević (Unija poslodavaca Srbije), Bojan Božović (sudija), Zoran Radoman (Samostalni sindikat šumarstva i prerade drveta), i drugi/e.
- Godišnju tradicionalnu konferenciju sad pod naslovom „**Ima li dostojanstvenog rada za građane/ke Srbije? Između stvarnosti i mogućnosti**“ Fondacija je organizovala 16.4.2025. u Beogradu. Konferencija je pružila prostor za kritičku analizu i konstruktivan dijalog između relevantnih aktera, sindikata, poslodavaca, institucija, akademske zajednice, civilnog društva, medija, sa ciljem formulisanja konkretnih preporuka za unapređenje položaja radnika/ca u Srbiji. U okviru tri panel sesije razgovaralo se o stanju radnih prava u Srbiji, radnom zakonodavstvu i predlozima za dalje reformske korake, kao i o mladima u sindikatima i o tome šta sindikati mogu da urade za mlade.
- **Deveto Javno čitanje Izveštaja Evropske komisije o Srbiji**, Fondacija je u saradnji sa Centrom za evropske studije i portalom European Western Balkans organizovala

7.11.2025. nekoliko dana po objavljivanju godišnjeg izveštaja Evropske komisije o Srbiji. Na skupu je istaknuto da se iz ocena Evropske komisije može jasno „pročitati“ da zvanični Brisel insistira na poštovanju istih vrednosti za koje se mesecima unazad bore građani ove države koji učestvuju na protestima, pokrenutim nakon tragedije u Novom Sadu. Kako je precizirano, u većini pregovaračkih poglavlja Srbija nije ostvarila nikakav napredak, a prvi put EK konstatuje nazadovanje u domenu koji se odnosi na slobodu izražavanja

Projekat **Platforma Održivi razvoj za sve (SDGs4All)**, u saradnji sa Fondacijom Ana i Vlade Divac (AVDF), Centrom za visoke ekonomske studije (CEVES), Beogradskom otvorenom školom (BOŠ), TOC – Asocijacijom za razvoj održivih zajednica, Fondacijom BFPE za odgovorno društvo i SMART kolektivom, uz podršku GiZ i Švajcarske agencije za razvoj (SDC) realizovan je od marta 2020. do maja 2025. U okviru ovog projekta debatovane teme bile su vezane za ostvarivanje Agende 2030 i naročito ciljeva održivog razvoja koje je u okviru Platforme pratila Fondacija (iskorenjivanje siromaštva, obrazovanje jednako za sve, jednak pristup zdravstvenim uslugama, rodna ravnopravnost i dr.)

- Debata „**Samohrani i samostalni – Lokalne politike podrške roditeljima koji se bore sami**“ 1.4.2025. Beograd: unapređenje lokalnih politika za poboljšanje položaja samohranih roditelja, odnosno jednoroditeljskih porodica i merama i rešenjima koje će doprineti izgradnji inkluzivnijih politika i usluga na lokalnom nivou teme su ove debate. U razgovoru je istaknuto da je gotovo polovina samohranih roditelja u Srbiji i njihove dece (48,9%) u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, dok je u porodicama sa oba roditelja ta stopa 22,1 odsto, kao i da način života u jednoroditeljskim porodicama utire put multiplikaciji siromaštva, što vodi siromaštvu dece.
- **Unapređenje planiranja lokalnog ekonomskog razvoja kroz međuopštinsku saradnju** (Užice), ko-organizacija i učešće u programu: međuopštinska saradnja prepoznaje se kao mogućnost prevazilaženja ograničenih resursa u pojedinačnim jedinicima lokalne samouprave, kako finansijskih, tako sve više i nedostatka ljudskih resursa. Gradovi i

- opštine, međutim, nisu u dovoljnoj meri podstaknute pre svega postojećim zakonskim okvirom, da rešenja traže kroz zajedničke programe sa susednim lokalnim samoupravama. O mogućnostima za unapređenje međuopštinske saradnje razgovarali su predstavnici lokalnih samouprava iz Zlatiborskog okruga, a najveća pažnja posvećena je socijalnim uslugama u zajednici, obrazovanju i zdravstvu.
- Četvrta godišnja konferencija „**Decenija Agende 2030 u Srbiji: Napredak, dostignuća i perspektive**“, 24.4.2025. Beograd – završna projektna konferencija. Učesnici konferencije, među kojima je bilo predstavnika javnih institucija, organizacija civilnog društva, privatnog sektora, akademske zajednice, agencija Ujedinjenih nacija, ambasada i drugih ključnih aktera, složili su se da je usklađivanje planskih dokumenata i pravnog okvira s Agendom 2030 kao i uspostavljanje institucionalnih mehanizama i mehanizama koordinacije i mehanizmima za praćenje napretka i izveštavanje složen proces ali i neophodan kako bi Srbija svoj napredak uskladila sa ciljevima Agende 2030 na koju se obavezala.
  - Debata „**Mladi i Agenda 2030**“, 28.5.2025. organizovana je u saradnji sa AVDF. Na panel diskusiji na temu „Mladi i održivi razvoj: Dijalog o šansama koje čekaju plan“ razgovaralo se o tome kako institucionalne politike i lokalne inicijative mogu bolje odgovoriti na potrebe mladih – kroz konkretne mehanizme, multisektorsku saradnju i usklađivanje sa Agendom 2030. U debati su učestvovali: Ivana Filipov, Kancelarija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti; Maša Vračar, KOMS; Nataša Vučković, Fondacija Centar za demokratiju; Nevena Letić, Znanjem do posla; Marina Savković, Fondacija za obrazovanje Roma; Danica Zdravković, Komisija za mlade i pronatalitetnu politiku GO Medijana (Niš); Dobrila Marković, OPENS.

- Projekat **Promocija dužne pažnje u zaštiti ljudskih prava i životne sredine (HREDD) – Inicijativa za globalnu solidarnost (IGS)**, finansiran od strane nemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ), sprovodila je Nemačka organizacija za

međunarodnu saradnju (GIZ) kroz saradnju sa Fondacijom. Projekat je završen u aprilu 2025. Nemački Zakon o dužnoj pažnji u lancu snabdevanja (German Supply Chain Due Diligence Act), koji je stupio na snagu u januaru 2023. godine, kao i Evropska direktiva o korporativnoj održivosti dužne pažnje (CSDDD), obavezuju kompanije da u svojim lancima snabdevanja osiguraju poštovanje ljudskih prava i zaštite životne sredine. Ovi propisi imaju značajne implikacije ne samo za poslovnu zajednicu, već i za radnike/ce, sindikate, civilno društvo i druge aktere u Srbiji. Fondacija je realizovala dijaloški niz na temu unapređenja dužne pažnje u vezi sa ljudskim pravima unutar lanaca snabdevanja, odgovornih poslovnih praksi, mehanizama za podnošenje žalbi, kao i izradu studije o ulozi sindikata i civilnog društva u dubinskoj analizi ljudskih prava u Srbiji. Reč je o zaštiti ljudskih prava u biznisu, temi kojom se Centar bavi već dugo godina, o čemu svedoči i naše članstvo u UN Global Compact-u.

- Okrugli sto „**Ljudska prava i zaštita životne sredine kao zajednička odgovornost: Dijalog za održivost**“ održana je 16.1.2025. u Valjevo. Na okruglom stolu okupili su se predstavnici poslovne zajednice, lokalne samouprave, sindikata, akademske zajednice i organizacija civilnog društva, kako bizajedno razmotrili mogućnosti za unapređenje zaštite radnih prava, ljudskih prava i životne sredine, uz primenu principa odgovornog poslovanja i saradnje svih zainteresovanih strana. Učestvovali/e su: Sanela Bahtijarević, Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju (GIZ); Nataša Vučković, Fondacija Centar za demokratiju; Jovan Protić, Međunarodna organizacija rada; Tanja Lindell, Privredna komora Srbije; Miloš Miljković, UGS Nezavisnost; Miroslav Pimić, Gradska uprava grada Valjeva; Vladimir Radosavljević i Jana Aćimović Planojević, organizacija civilnog društva iRevolucija; Gordana Savić, Užički centar za ljudska prava i demokratiju; Jelena Ćirić, Nezavisni sindikat gradske uprave grada Valjeva; Ognjen Adamović i Rada Tomić, Bizerba; Sanja Stojilković, Urban-technics doo; Slavica Pantić, Lokalni odgovor Valjevo; Olivera Erić, Gorenje Valjevo; kao i drugi predstavnici/e sindikata, biznisa, civilnog društva. Razgovor je moderirala novinarka Suzana Trninić.
- Okrugli sto „**Dužna pažnja u lancu snabdevanja: Šta to znači za radnike/ce u Srbiji?**“, 14.3.2025. u Nišu. Na panel diskusiji su učestvovali/le: Nataša Vučković, Fondacija Centar za demokratiju; Vesna Kovačević, Unija poslodavaca Srbije; Slavica Petrović, Udruženje obespravljenih radnika i socijalno marginalizovanih građana; Danijel Dašić, PraviLaw; Miodrag Stanković, odbornik ispred grupe građana Niš moj grad; Dragoslav Ćirković, Kompanija PAVLE. Cilj okruglog stola je bilo upoznavanje sa osnovnim principima ovih propisa, razumevanje njihovog značaja za radnike u Srbiji i mogućnost otvorenog dijaloga između svih relevantnih aktera. Kroz debatu na ovom okruglom stolu,

povećano je razumevanje potrebe dužne pažnje koje nemački zakon i evropska direktiva nalažu kompanijama i njihovim dobavljačima; razmotrimo značaj tih propisa za radnike/ce u Srbiji, posebno u kontekstu zaštite ljudskih prava i uspostavljanja žalbenih mehanizama; promovisana je odgovorna poslovna praksa i saradnja između poslovne zajednice, sindikata, civilnog društva i javnih institucija.

- Okrugli sto „**Dužna pažnja u lancu snabdevanja: Šta to znači za radnike/ce u Srbiji?**“, održana je nakon Valjeva i u Zrenjaninu, 25.3.2025. Ista tema okupila je predstavnike sindikata, poslodavaca i građanskih aktivista: složili su se da nemački zakon o dužnoj pažnji, može podstaći domaće zakonodavce da unaprede sistem žalbenih mehanizama u predstojećim izmenama Zakona o radu.

- Projekat „**Dijalog u Centru – Socijalni forum**“, u saradnji sa Fondacijom Friedrich Ebert (FES), jedan od brendova Fondacije, kao platforma za javni dijalog koja je uspostavljena 2007. nastavila je i tokom 2025. da otvara važne političke, socijalne i ekonomske teme i da kroz hibrid format omogući učešće i praćenje javnih debata širom Srbije, sa prosečno 50 učesnika po debati:

- „**Mentalno zdravlje mladih u Srbiji: Da li je društvo spremno da prepozna i odgovori na krizu?**“, 3.6.2025. Cilj sesije je da mladim učesnicima pruži detaljno razumevanje izazova, trendova i okvira javnih politika koje se odnose na mentalno zdravlje mladih na Zapadnom Balkanu. Razmenjena su iskustva o tome kako se mentalno zdravlje prepliće sa obrazovanjem, zapošljavanjem i socijalnom inkluzijom, kao i na koji način politike mogu da unaprede dobrobit mladih u okviru procesa evropskih integracija.
- „**Rodni jaz u Srbiji: Napredak na papiru, stagnacija u praksi?**“, naziv je bio javne debate održane 8.7.2025. Iako zakon zabranjuje diskriminaciju na osnovu pola, žene u Srbiji se i dalje svakodnevno suočavaju s nepravdom – od otkaza zbog trudnoće, preko degradacije na poslu, do platnog jaza koji postaje veći kako raste njihovo obrazovanje i iskustvo –

rečeno je na debati u kojoj su učestvovala: Tijana Milošević, kabinet Poverenice za zaštitu ravnopravnosti; prof. dr Dragica Vujadinović, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu; Marija Srdić, članica Saveta za rodnu ravnopravnost Grad Novi Sad, pokret BRAVO; Dunja Marić, Nova ekonomija; Jelena Ružić, Žene Kolubarskog okruga; Marija Martinić, Sindikat Nezavisnost; Ana Memeti, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu; Jelena Dadić, konsultantkinja i edukatorica u oblasti rodne ravnopravnosti,

- **„Veštačka inteligencija i obrazovanje“ naziv je debate održane 21.10.2025.** na kojoj se razgovaralo o veštačkoj inteligenciji (AI) i njenom uticaju na menjanje načina na koji učimo, radimo i živimo, i o obrazovanju koje je na prvoj liniji te promene. Dok država usvaja novu strategiju razvoja AI do 2030. godine, obrazovanje ostaje ključna tačka njenog sprovođenja. Diskutovalo se o tome koliko je strateški okvir poznat i razumljiv onima koji treba da ga sprovedu, da li je naše školstvo spremno za izazove i šanse koje AI donosi i kako se već hvata u koštac sa veštačkom inteligencijom u učionici. U razgovoru je naglašeno da su ključna pitanja na koji način će se sistem obrazovanja prilagoditi promenama koje donosi veštačka inteligencija (AI), koja vrsta znanja je danas potrebna i kako reformisati obrazovne programe, kao i pitanje jednakosti i dostupnosti kvalitetnog obrazovanja za sve. U Srbiji ne postoji poseban pravni akt, odnosno zakon koji se bavi veštačkom inteligencijom, ali imamo Strategiju razvoja veštačke inteligencije i etičke smernice. Strategija prepoznaje da je obrazovanje ključan faktor u razvoju veštačke inteligencije. Neophodno je na vreme pripremiti zakonske okvire i standarde etičke upotrebe AI, kako bi se izbegle zloupotrebe i osigurala odgovornost. Važno je pratiti i analizirati evropske propise, jer je Srbija na evropskom putu i težićemo ka tome da transponujemo evropske standarde u ovoj oblasti. Uvodničari na debati su bili: Tanja Jakobi (Centar za istraživanje javnih politika); prof. Kristina Vušković (University of Leeds, UK); Ana Dimitrijević (Forum beogradskih gimnazija); prof. dr Dragan Domazet (Univerzitet Metropolitan); Milica Pešterić i Simona Vračar (Drašković, Popović & Partners); Nikola Marković (Društvo za informatiku Srbije); Katarina Anđelković (Fondacija Petlja); Nataša Vučković (Fondacija Centar za demokratiju), kao i Vladimir Lalošević (Unija poslodavaca Vojvodine); Milan Stošić (OŠ Veselin Masleša), i drugi/e.

- „Energetska sigurnost Srbije u svetlu aktuelne krize – izazovi i rešenja“, je debata održana 2.12.2025. u Beogradu, sa ciljem da se sagledaju ključni izazovi sa kojima se Srbija suočava u energetske sektoru, uključujući zavisnost od ruskih energenata, rizike povezane sa sankcijama, kao i posledice tranzita ruskog gasa kroz zemlje EU. Učesnici su razmotrili moguće scenarije, politike i tehnička rešenja koja mogu doprineti većoj otpornosti i dugoročnoj stabilnosti sistema. Diskusija je obuhvatila tri tematska bloka: trenutno stanje i ranjivosti, rizike i posledice za građane/ke i privredu, kao i potencijalne strategije, od diversifikacije energenata, preko promena u vlasničkim strukturama, do regionalne saradnje i pravnih mehanizama za zaštitu od sankcija. Poseban fokus bio je na ulozi države, kompanija i civilnog društva u oblikovanju politike energetskeog razvoja i zaštite javnog interesa. Ključni govornici su bili Aleksandar Kovačević, ekspert za energetiku; Goran Radosavljević, FEFA fakultet; Ilija Batas Bjelić, Institut tehničkih nauka SANU; Miodrag Kapor, stručnjak za energetiku; Damir Dizdarević, Fondacija BFPE za odgovorno društvo; Milena Maglovski, Energetski portal; Zoran Obradović, UGS Nezavisnost; Nataša Vučković, Fondacija Centar za demokratiju.

Fondacija kroz post-produkcijsku praksu i postavljanje integralnih snimaka na YouTube omogućava širem krugu gledalaca da prate javne događaje koje organizuje.

RTS2 i RTV preuzimaju snimke debata sa YouTube i emituju na svojim kanalima.

Medijska pokrivenost javnih debata Fondacije obezbeđena je kroz priloge novinskih agencija FoNet i Beta, RTV Vojvodine, TV Nova S, Nova ekonomija, Danas, Newsmax Balkans TV...

Rezultati u okviru strateškog cilja 1.2: Ukorenjene evropske vrednosti

Fondacija je tokom 2025. nastavila da promoviše evropske vrednosti, kao i da zagovara usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa tekovinama Evropske unije, kao i da nadzire sprovođenje reformi i kroz komunikaciju s građanima i u javnosti doprinese razumevanju procesa pristupanja i značaju članstva u EU za građane, za društvo i za državu. Takođe, Fondacija je kroz svoje projekte unapredila regionalnu saradnju mladih i proširila njihovo znanje o evropskim vrednostima, politikama od značaja za mlade i važnosti participacije u dijalogu o reformama. Fondacija aktivno podržava proevropski narativ u društvu. Studentske i građanske zahteve upućene nosiocima javne vlasti tokom 2025. godine promovisali smo kao zahteve za ukorenjivanje evropskih vrednosti u srpskom društvu: odgovorne institucije, uspostavljanje vladavine prava, poštovanje ljudskih prava i efikasnu borbu protiv korupcije.

FCD je, kroz istraživanje, monitoring, preporuke, javne događaje i zastupanje, pozicioniran u okruženju kao kredibilni partner i sagovornik na temu evropskih integracija na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i evropskom nivou, koji prenosi znanje i iskustvo drugima, sprovodi zagovaračke inicijative radi unapređenja javnih politika u kontekstu procesa pristupanja EU, povećanje građanske participacije, i promocije evropskih vrednosti, regionalne saradnje i jačanja evropskog narativa u Srbiji.

Tokom 2025. godine doprinosili smo promociji evropskih vrednosti kroz sve naše projekte. Bilo da se bavimo radnim pravom gde zagovaramo usklađivanje sa pravnim tekovinama EU i Međunarodne organizacije rada, bilo da ojačavamo kapacitet institucija za uvođenje i primenu određenih javnih politika zasnovanih na vrednostima i praksi EU, ili podrškom mladima za aktivnije učešće u donošenju odluka koje ih se tiču, Fondacija nastupa sa jasnom proevropskom porukom i utiče na građane i javnost da bolje razumeju na koji način približavanje Evropskoj uniji i članstvo u njoj utiče na poboljšanje njihovog života i prilika u kojem žive.

Ključni projekti čiji su konkretni rezultati doprineli ostvarenju ovog strateškog cilja su:

- Projekat **Regionalni dijalog mladih za Evropu – RYDE** (Regional Youth Dialogue for Europe), uz podršku Evropske unije, projekat traje do 31.1.2026). Trogodišnji regionalni projekat (2023-2026) doprineo je povećanju kapaciteta mladih u regionu Zapadnog Balkana za učešće u donošenju odluka, unapredio je razumevanje među mladim, doprineo je uspostavljanju regionalne saradnje mladih kao i boljoj obaveštenosti mladih i šire zajednice o procesu pristupanja EU, evropskim vrednostima i značaju članstva u EU. Glavne aktivnosti u toku 2025 su bile:

- **POLITEIA Regionalna škola za participaciju mladih 2025**, Beograd, 21-27.9.2025. (26 studenata iz Albanije, BiH, Crne Gore, Kosova, Severne Makedonije i Srbije). Politeia je više od same škole – to je prostor za učenje, razmenu ideja, izgradnju veza i jačanje evropskih vrednosti, zajednički je zaključak mladih Zapadnog Balkana tokom sedmodnevnog druženja i diskusija na ključne teme, kao što su regionalna saradnja, evropske integracije, reforme, izazovi demokratije, vladavina prava, borba protiv korupcije, učešće mladih u donošenju odluka, zajedničke vrednosti i kohezija, građanski aktivizam, benefiti EU integracija, veštačka inteligencija i tržište rada, rodna ravnopravnost...

Talk! Act! Activate!

- ✓ **Politeia tematske sesije** („Uloga mentalnog zdravlja mladih u izgradnji otpornog društva“; „Javne politike za stambeno osamostaljivanje mladih na Zapadnom Balkanu“). Istraživanje o stavovima organizacija civilnog društva i mladih prema učešću mladih u kreiranju javnih politika na Zapadnom Balkanu, sprovedeno u okviru projekta RYDE, pokazalo je da mladi prepoznaju stambene uslove kao jedan od pet najvećih izazova sa kojima se suočavaju širom regiona Zapadnog Balkana. Tematska sesija organizovana je sa ciljem da unapredi kapacitete mladih, organizacija civilnog društva i donosilaca odluka za razumevanje i analizu javnih politika u oblasti stambenog osamostaljivanja mladih. Učesnici su razmenili znanja o strukturi politika stanovanja, definisanju ciljeva i mera, pravnim okvirima i metodama procene društvenog uticaja politika, posebno na mlade i druge ranjive grupe. Fokus je bio na usklađenosti sa EU standardima, kao i na razmeni praksi iz drugih ekonomija Zapadnog Balkana i Evropske unije. Sesija je doprinela snažnijoj regionalnoj saradnji i zajedničkom razumevanju ključnih izazova u unapređenju pristupa stanovanju za mlade. Na dvodnevnoj Politeia tematskoj sesiji učestvovali su predstavnici organizacija mladih, mladi aktivisti, mladi iz političkih partija iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova*, Crne Gore, Severne Makedonije i Srbije. Sesija „Uloga mentalnog zdravlja mladih u izgradnji otpornog društva“ održana je u organizaciji partnerske organizacije iz Albanije AIEN.
- ✓ **Youth policy labs** (nacionalne i regionalne): kao platforma za susrete i razgovore mladih sa donosiocima odluka o javnim politikama važnim za mlade (obrazovanje, zapošljavanje,

zdravlje, životna sredina, ljudska prava, tehnološki razvoj i dr.) *policy labs* su organizovene na nacionalnom, a potom i na regionalnom nivou. Održano je 30 sastanaka na 5 tema koje su selektovane na osnovu prethodno sprovedenog istraživanja, a svaki RYDE projektni partner pokrio je jednu od pet tema:

- Participacija mladih (domaćin je partner u Albaniji)
- Seksualno i reproduktivno zdravlje mladih (domaćin je partner u Prištini)
- Garancija za mlade i zapošljavanje mladih (domaćin je partner u BiH)
- Kulturna politika i mladi (domaćin je FCD u Srbiji)
- Medijska pismenost i digitalni svet (domaćin je partner na Kosovu)

Formulisani su setovi preporuka za svaku od ovih oblasti koje su potom u zagovaračkom procesu predstavljene nosiocima javnih vlasti. Predstavnici Fondacije su učestvovali u svim laboratorijama, a bila je zadužena za oblast Kulturna politika i mladi. Posle tri nacionalne sesije, održano je tri regionalnih laboratorija. Poslednja regionalna omladinska dijalog sesija o mladima, kulturi i kulturnom nasleđu na Zapadnom Balkanu održana je 3. decembra 2025. godine u ASK Centru (Asocijacija za afirmaciju kulture) u Beogradu, u organizaciji Regionalne akademije za razvoj demokratije u saradnji sa Fondacijom Centar za demokratiju, u okviru trogodišnjeg projekta „Regionalni dijalog mladih za Evropu – RYDE“, uz podršku Evropske unije. Ova sesija predstavlja nastavak dijaloga koji je vođen na nacionalnom nivou u Srbiji i organizovana je sa ciljem unapređenja dijaloga između predstavnika/ca mladih i institucija iz svih zemalja Zapadnog Balkana, kako bi zajednički diskutovali o preporukama za unapređenje omladinskih politika u oblasti kulture i kulturnog nasleđa na Zapadnom Balkanu. U Regionalnoj laboratoriji za omladinsku politiku o mladima, kulturi i kulturnom nasleđu, predstavnici javnih institucija, organizacija civilnog društva i mladi ljudi širom Zapadnog Balkana zajedno su radili na oblikovanju regionalnih prioriteta koji će ojačati učešće mladih u kreiranju kulturnih politika, obezbediti inkluziju i poboljšati pristup kulturnim mogućnostima. Na dijalog sesijama učestvovali su između ostalih: Marija Ivković Trkulja, Sektor za omladinu Ministarstva turizma i omladine Republike Srbije, Tijana Bugarski, Galerija Matice Srpske, Marija Dragišić, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Maša Vukanović, Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, Ivana Branković, Nezavisna kulturna scena Srbije, Dunja Trifunović, Grupa mladih savetnika Ujedinjenih nacija u Srbiji, Ivana Bogićević Leko, ekspertkinja za mlade i kulturu, Jovana Jovanović, studentkinja Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, Nataša Sandić, studentkinja Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, Ivan Šuković, Centar za istraživanje javnih politika, Aleksandra Nikolić, heritološkinja, Ana Đurić, studentkinja Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, Evisald Arapi, omladinski aktivista iz Albanije, Kirila Cvetkovska, Centar za audiovizuelne umetnosti iz Severne Makedonije, Ivona Jankova, Centar za savremene umetnosti i kulturu Bitolj, Severna Makedonija, Dejan

Vasilevski, menadžer za kulturu u organizaciji Go Green iz Severne Makedonije, Bardha Sadria, Organizacija za promociju, jednakost i zagovaranje, Kosovo*, Alma Pelo Zagorčić, Građanska inicijativa Mostar, Bosna i Hercegovina.

Neke od preporuka usvojenih na sastancima posvećenim ovoj temi su:

- **Povećati i institucionalizovati učešće mladih u razvoju kulturnih politika** kroz izmene Zakona o kulturi, Zakona o kulturnom nasleđu i Zakona o mladima, kao i uspostavljanje trajnih mehanizama dijaloga (ojačani Vladin savet za mlade, lokalni kulturni saveti mladih).
- **Pokrenuti javne konsultacije i izradu nove Nacionalne strategije razvoja kulture** u saradnji sa mladima, civilnim društvom i stručnom javnošću, kako bi strategija uključila jasne ciljeve, merljive pokazatelje i omladinsku dimenziju.
- **Uskladiti nacionalne, omladinske i lokalne strategije razvoja** radi povezivanja kulturnih, obrazovnih i omladinskih politika na svim nivoima upravljanja.
- **Obezbediti održivo i pravedno finansiranje kulture i omladinskih inicijativa** kroz povećanje budžetskih izdvajanja, razvoj stabilnih finansijskih mehanizama i fondova za omladinske kulturne organizacije.

- ✓ Povećano je znanje mladih i ojačan njihov kapacitet za saradnju kroz **Youth Fund** u okviru kojeg je dodeljena finansijska podrška za 9 projekata organizacija civilnog društva sa Zapadnog Balkana u ukupnoj vrednosti od 250.000 EUR. Realizacija podržanih projekata završena je u septembru 2025. Podržani su projekti:

 <p>RYDE Regional Youth Dialogue for Europe</p> <p>Funded by the European Union</p> <p>GRANTEE: ASSOCIATION LEADERS FOR EDUCATION, ACTIVISM AND DEVELOPMENT - LEAD Project: Local Engagement, Activism and Participation</p> <p>Recognizing that political literacy and engagement are crucial for developing democratic societies, the project aims to provide practical knowledge to young people in North Macedonia about local governance structures, electoral processes, and the political system in general in order to increase their political and social participation.</p> <p>Awarded under RYDE sub-granting program "Youth Fund for Local Youth Initiatives"</p> <p>FCD 30 LEAD</p>	<p>Organizacija: LEAD – Association Leaders for Education, Activism and Development (Udruženje lidera za edukaciju, aktivizam i razvoj), Severna Makedonija. // Naziv projekta: LEAP – Local engagement, activism and participation (Lokalno angažovanje, aktivizam i participacija).</p> <p>Cilj negovanje kulture aktivnog i demokratskog građanstva, učešće među mladima u Severnoj Makedoniji. Razumevajući da je politička pismenost i angažovanje ključno za razvoj demokratskih društava, projekat ima za cilj da obezbedi praktična znanja mladima o strukturama lokalne uprave, izbornim procesima i političkom sistemu uopšte.</p>
 <p>RYDE Regional Youth Dialogue for Europe</p> <p>Funded by the European Union</p> <p>GRANTEE: FOUNDATION BFPE FOR A RESPONSIBLE SOCIETY Project: Empowering Youth to Advocate for Green Future</p> <p>The project aims to strengthen the role of local youth councils in decision-making processes pertaining to environmental policies that affect youth.</p> <p>Awarded under RYDE sub-granting program "Youth Fund for Local Youth Initiatives"</p> <p>FCD 30 bfpe</p>	<p>Organizacija: Foundation BFPE for a Responsible Society (Fondacija BFPE za odgovorno društvo), Srbija. // Naziv projekta: Empowering Youth to Advocate for Green Future (Ohrabrivanje mladih da zagovaraju zelenu budućnost).</p> <p>Specifični cilj projekta je poboljšana uloga lokalnih saveta mladih u odabranim gradovima/opštinama u procesima donošenja odluka koje se odnose na životnu sredinu i politike koje utiču na mlade. Fokus projekta će biti na lokalnim savetima mladih. Dugoročno gledano, projekat će doprineti poboljšanju položaja mladih u svojim zajednicama kroz jačanje participativne demokratiju.</p>

	<p>Organizacija: PROI – Progressive Reinforcement of Organizations and Individuals (Progresivni razvoj organizacija i individua), Bosna i Hercegovina. // Naziv projekta: Youth Action for EU Integration: Advocating the Youth Guarantee Implementation Plan (Mladi u akciji za EU integracije: Zagovaranje Garancija za mlade).</p> <p>Opšti cilj: Da doprinese jačanju kapaciteta i negovanju saradnje među organizacijama civilnog društva i mladima na Zapadnom Balkanu u domenu političkih, ekonomskih i socijalnih izazova u kontekstu EU integracija i razvoja društvene otpornosti.</p>
	<p>Organizacija: AIIS – Albanian Institute for International Studies (Albanski institut za međunarodne studije, u saradnji sa Evropskim pokretom Srbije), Albanija. // Naziv projekta: European Academy: fostering peace and integration through youth engagement (Evropska akademija: Negovanje mira i integracije kroz angažovanje mladih).</p> <p>Specifični ciljevi: Omogućiti mladima da doprinesu pomirenju i narativu o miru u regionu i promovisati pozitivne narative i primere bilateralne saradnje široj javnosti.</p>
	<p>Organizacija: Women's Association of Kolubara Region (Žensko udruženje kolubarskog okruga – ŽUKO), Srbija). // Naziv projekta: Increasing political participation of young women (Povećanje političke participacije žena).</p> <p>Ciljevi: Podići nivo obrazovanja najmanje 200 mladih žena o važnosti političkog učešća kako bi unapredile svoje veštine zastupanja kroz obrazovne programe, radionice i seminare; Promovisati značaj političkog učešća žena kroz informisanje najmanje 300.000 ljudi kroz kampanje na društvenim medijima i tradicionalnim medijima; Povezati i ojačati mrežu mladih aktivnih žena iz najmanje pet lokalnih samouprava u Srbiji povezujući ih međusobno i sa mentorima koji imaju iskustva u politici i društvenom organizovanju.</p>
	<p>Organizacija: I would like to be in the EU (Ja bih u EU), Bosna i Hercegovina. Partneri sa Media and Civil Society Development Foundation „Mediacentar“ (Fondacija za razvoj medija i civilnog društva „Mediacentar“, Sarajevo). // Naziv projekta: Youth – Media Network for reforms (Medijska mreža za reforme).</p> <p>Cilj projekta je da pojača glasove mladih, omogućavajući im da se zalažu za neophodne reforme i angažovanje sa medijima, sa jakim fokusom na tačnost, predstavljanje ugroženih grupa i rodnu ravnopravnost. Ključni proizvod inicijative Mreža omladinskih medija je premošćavanje jaza između mladih i medija, dajući mladim ljudima platformu za pokretanje reformi.</p>

	<p>Organizacija: BBA – Beyond Barriers Association (Udruženje za prevazilaženje barijera), Albanija. // Naziv projekta: Voice & Impact: Empowering Youth Councils for Community Change (Glas i uticaj: Osnaživanje omladinskih saveta za promene u zajednici).</p> <p>Cilj projekta je da ojača participativnu demokratiju povećanjem operativne efikasnosti i uticaja lokalnih saveta mladih u Albaniji u gradovima Malik, Saranda, Tepelena i Gjirokastra. Uspostavljanjem redovnih foruma za strukturisani dijalog između mladih, članova omladinskog saveta i opštinskih zvaničnika, projekat će stvoriti platforme za mlade da predstave svoje perspektive i preporuke.</p>
	<p>Organizacija: Union of Secondary School Students of Serbia – UNSS (Unija srednjoškolaca Srbije), Srbija.</p> <p>Naziv projekta: School Student Lab (SSL) – enhancing youth activism on local and national level (Školska učenička laboratorija – unapređenje aktivizma mladih na lokalnom i nacionalnom nivou).</p> <p>Ciljevi: Da doprinese ambijentu koji omogućava aktivizam i učešće mladih, obezbeđivanjem platforme za dijalog između mladih i javnih vlasti u oblasti omladinske i obrazovne politike; Da se ojačaju školske strukture učenika (parlamenti, inicijative, pokreti, organizacije, itd) na lokalnom nivou; Da se razvije kapacitet nacionalne reprezentativne strukture učenika škole za efikasan i nezavisan razvoj političkih dokumenata, izveštaja o praćenju, zakonodavstva, revizija i analiza budžeta vezano za obrazovanje i život učenika, kao najmladih kategorija mladih.</p>
	<p>Organizacija: NSI – New Social Initiative (Nova društvena inicijativa), Kosovo*.</p> <p>Naziv projekta: Future Bridges: Empowering Youth for Kosovo*-Serbia Dialogue (Mostovi budućnosti: Osnaživanje mladih za Dijalog Kosovo*-Srbija).</p> <p>Ciljevi: Osnaživanje omladinskog liderstva – omogućiti mladima priliku da učestvuju u simulacijama pregovora i time poboljšati njihovo razumevanje složenih pitanja i osnaživanje njih kao budućih lidera; Proširivanje horizonata dijaloga – pokretanje omladinskih radnih grupa za diskusiju o zanemarenim temama, širenje obima dijaloga van tradicionalnih granica i negovanje različitih perspektiva; Promovisanje razumevanja među zajednicama – pokretanje serije podkasta za diskusije između aktera sa Kosova* i Srbije, promovišući dijalog sa osnovnog nivoa i analiziranje pitanja koja se razvijaju.</p>

- ✓ Takođe podržane su regionalne neformalne grupe mladih sa Zapadnog Balkana kroz **Youth Achievement Fund** – realizacija projekata završena u novembru 2025. Poziv za projektne predloge u okviru Fonda za aktivna dostignuća za 2025. bio je otvoren za regionalne grupe koje čini najmanje petoro mladih iz najmanje tri zemlje Zapadnog Balkana. Ove grupe nisu formalno registrovane i karakterišu ih nizak nivo formalnosti, kao i ograničene tehničke i menadžerske veštine. Cilj programa jeste osnaživanje mladih na Zapadnom Balkanu da učestvuju u strukturiranom dijalogu o javnim politikama koje se tiču mladih, da zagovaraju usvajanje evropskih vrednosti i jačanje demokratskih i odgovornih institucija, te da

promovišu regionalnu saradnju i političke, ekonomske i društvene koristi evropskih integracija za društva Zapadnog Balkana. Tokom 2025. godinu, podržano je pet regionalnih neformalnih grupa:

Neformalna grupa	Naziv projekta	Cilj projekta
<p>United for Property Justice – Ujedinjeni za imovinsku pravdu (sastavljena od petoro mladih iz Bosne i Hercegovine, Kosova, Srbije i Crne Gore)</p>	<p>„Imovinska prava iznad tradicije: Njena zemlja – njen glas“</p> 	<p>doprineti smanjenju rodnog jaza u vlasništvu i naslednim pravima u regionu Zapadnog Balkana (posebno u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori i na Kosovu), kroz povećanje svesti, znanja i kapaciteta među ženama, posebno mladim ženama, o njihovim naslednim pravima i mehanizmima njihove zaštite.</p>
<p>GenWB – Generacija Zapadnog Balkana (sastavljena od devetoro mladih iz Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije i Srbije)</p>	<p>„Plan B(alkan): Mladi za reforme“</p> 	<p>podizanje svesti među mladima i unapređenje njihovog razumevanja Plana rasta za Zapadni Balkan (posebno u Albaniji, Srbiji i Severnoj Makedoniji), kroz analizu sprovođenja ključnih reformi, finansijskih izdavanja i politika usmerenih ka mladima.</p>
<p>Youth Pulse Network (sastavljena od petoro mladih iz Albanije, Severne Makedonije i Kosova)</p>	<p>„Youth Pulse: Forum o zdravlju“</p> 	<p>podizanje svesti mladih o mentalnom i reproduktivnom zdravlju, kao i njihovo uključivanje u strukturisane razgovore sa donosiocima odluka u zdravstvu, poput lokalnih jedinica zdravstvene zaštite ili domova zdravlja.</p>
<p>BalCANians (sastavljena od petoro mladih iz Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije i Srbije)</p>	<p>„Opportunity RYDErs“</p> 	<p>osnažiti 18 mladih ambasadori iz Bele Palanke, Foče i Štipa da promovišu EU programe mobilnosti i volontiranja kao što su Erasmus+, ESC i DiscoverEU, kod najmanje 150 vršnjaka. Projekat ima za cilj povećanje broja prijavi, izgradnju vršnjačke podrške i isticanje konkretnih koristi evropskih integracija za mlade.</p>
<p>Red Lines (sastavljena od petoro mladih iz Albanije, Severne Makedonije i Kosova)</p>	<p>„Crvene linije – Rušenje linija menstrualne stigme i tišine“</p> 	<p>Cilj projekta jeda razbije stigmatu vezanu za menstruaciju i podstakne kulturnu promenu u pravcu otvorenosti, dostojanstva i pravde. Kroz aktivno uključivanje i osnaživanje mladih – posebno u manje razvijenim sredinama</p>

- **U okviru RYDE projekta, sprovedena je i Volonterska praksa:** Fondacija i RYDE partneri sa Zapadnog Balkana pružili su zainteresovanim mladima priliku svojevrsne dvomesečne volonterske prakse u jednoj od partnerskih kancelarija u regionu. Realizovana u kancelariji FCD (septembar-novembar 2025. i oktobar-decembar 2025), kao i u kancelarijama partnerskih organizacija. Volonterke Laila i Iva stekle su znanje o radu u civilnom društvu, pomagale Fondaciji u projektnim aktivnostima, naročito u motivisanju mladih za participaciju na projektu RYDE.

- Gotovo na samom kraju trogodišnjeg projekta RYDE organizovana je 18. i 19. novembra 2025. dvodnevna **regionalna konferencija „Mladi Zapadnog Balkana i Evropska unija: Oblikujemo našu zajedničku budućnost“** i to simultano u 5 konferencijskih centara (Beograd, Sarajevo, Tirana, Skoplje, Priština). O **ključnim temama** razgovaralo se kroz **pet panel diskusija**:
  - Most ka Evropi – Mladi Zapadnog Balkana u reformskim procesima;
  - Zapošljavanje mladih u eri veštačke inteligencije: Garancija za mlade na Zapadnom Balkanu – izazovi i mogućnosti;
  - Dobrobit mladih u fokusu: Zdravlje, stanovanje, kultura;
  - Mladi u digitalnom pejzažu: Bezbednost, poverenje i otpornost;
  - Mladi i priroda: Partnerstvo za održivu zelenu budućnost.

Preko 30 govornika i blizu 350 učesnika uživo i online!

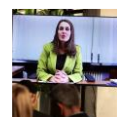
RYDE KONFERENCIJA

- Zamenica šefa Delegacije Evropske unije u Srbiji Plamena Halačeva istakla je na otvaranju konferencije da EU prepoznaje da mladi imaju brojne izazove – od ekonomske nesigurnosti, društvenih nejednakosti, do rastućeg uticaja klimatskih promena. Halačeva je poručila da je dijalog mesto gde napredak počinje, navodeći da mladi treba da se okupljaju i budu otvoreni, iskreni i znatiželjni da uče jedni od drugih.

RYDE KONFERENCIJA

- Generalna sekretarka Fondacije Centar za demokratiju Nataša Vučković naglasila je da mlade treba prepoznati kao pokretače promena, ocenjujući da mladi nose evropske vrednosti u svojim očekivanjima – i više nego ikada, zalažu se za te vrednosti jasno i hrabro. Zapadni Balkan jeste deo Evrope, a biće to još više kroz više demokratije, unapređenu vladavinu prava i zaštitu ljudskih prava.

RYDE KONFERENCIJA

- Poverenica za zaštitu ravnopravnosti Republike Srbije Brankica Janković poručila je u video obraćanju da mladi moraju da sanjaju snove veće od onih koji im se nude, navodeći da mladi znaju da su ekonomska sigurnost, vladavina prava i eliminacija korupcije – ključni prioriteti.

U okviru saradnje sa UNFPA na projektu **PRO – Lokalno upravljanje za ljude i prirodu**, tokom 2025. Fondacija je podigla kapacitete 12 jedinica lokalnih samouprava za prepoznavanje potreba i uspostavljanje socijalnih usluga u zajednici za najugroženije društvene grupe, među kojima Romi, a među njima i neformalni sakupljači otpada i njihove porodice. Aktivnosti Fondacije su bile deo zajedničkog UN programa „PRO – Lokalno upravljanje za ljude i prirodu“ koji doprinosi poboljšanju kvaliteta života građana i građanki kroz unapređenje lokalnog upravljanja, socijalne uključenosti i zaštite životne sredine u 110 gradova i opština širom Srbije. Program PRO istovremeno pruža podršku određenom broju sakupljača otpada koji su pogođeni

procesom modernizacije sistema upravljanja otpadom na teritoriji jedinica lokalne samouprave koje su uključene u Program čvrstog otpada, sufinansiranog od strane Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) i Francuske agencije za razvoj (AFD).

Ishod Programa PRO usmeren je na jačanje kapaciteta JLS za postizanje sistemskog odgovora na prava i potrebe sakupljača otpada, njihovo ekonomsko osnaživanje sa ciljem postizanja održivosti u ostvarenju prihoda, kao i poboljšanje položaja sakupljača otpada i članova njihovih porodica kroz bolji pristup socijalnoj zaštiti, obrazovanju i zdravstvenim uslugama. Fondacija je organizovala više radionica sa predstavnicima gradova i opština, aktivistima civilnog društva, obrazovnih i zdravstvenih ustanova u cilju pronalaženja najboljih odgovora za osnaživanje osetljivih grupa u zajednici. Kroz rad sa neposrednim korisnicima, pre svega porodicama neformalnih sakupljača otpada, povećano je njihovo razumevanje procesa profesionalne obuke, traženja posla, važnosti uključivanja mladih u obrazovanje i dr. Objavljen je **Priručnik za osnaživanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave za zapošljivost sakupljača otpada**¹ i ilustrovani priručnik za porodice sakupljača otpada „**Put do zaposlenja: spoznaj svoja prava i mogućnosti**“.

□ Projekat „**Politeia – izvor znanja za aktivne mlade**“ (Politeia Knowledge Hub for Active Youth): cilj projekta je smanjenje društvene distance među mladima koji pripadaju većinskoj i manjinskim zajednicama. Predviđen kao program u okviru Politeia Škole, projekat je trebalo da okupi mlade iz Subotice i Bujanovca na trodnevnoj radionici. Projekat je nažalost prekinut zbog odluke o suspenziji finansiranja USAID programa.

□ **Nacionalni konvent za Evropsku uniju** – Koordinacija radne grupe za pregovaračka poglavlja 2 i 19: u okviru redovnih aktivnosti u Nacionalnom konventu, Fondacija koordinira rad ove radne grupe koju čini blizu pedeset članova iz reda sindikata, poslodavačkih udruženja, organizacija civilnog društva, stručnjaka. Pored redovnog praćenja javnih politika u oblasti slobodnog kretanja radnika i socijalne politike i zapošljavanja, na godišnjem nivou Fondacija učestvuje u pripremi Knjige preporuka koju Konvent tradicionalno objavljuje. Članstvo u Programskom savetu Fondaciji daje priliku da zajedno sa nizom osnivača i drugih organizacija Konventa ostvaruje neposrednu razmenu informacija sa Delegacijom EU u Beogradu, predstavnicima institucija EU i sa domaćom javnošću. U 2025. formirana je i Međuresorna radna grupa za praćenje primene Reformske agende u Srbiji, u okviru koje Fondacija koordinira rad Podgrupe za

---

¹ <https://centaronline.org/publikacije/prirucnik-za-osnazivanje-kapaciteta-jedinica-lokalne-samouprave-za-zaposljivost-sakupljaca-otpada/>

oblast politike Ljudski kapital. Takođe, u okviru NKEU, Fondacija koordinira rad Međuresorne radne grupe za Berlinski proces i regionalnu saradnju.

Krajem 2025. započeta su dva nova projekta:

 MOJA IDEJA, MOJ BIZNIS, posvećen je osnaživanju *žena u južnoj Srbiji za preduzetništvo i otpornost na klimatske promene i to u* u Rasinskom (Kruševac) i Pirotskom (Pirot) okrugu. Obučavaju se i ohrabruju žene za pokretanje i upravljanje sopstvenim biznisima / socijalnim preduzetništvom, kao i osnaživanju žena koje se bave poljoprivredom za otpornost u odnosu na klimatske promene. Lokalne organizacije civilnog društva, **Peščanik** (Kruševac) i **Ternipe** (Pirot), deluju kao naše ključne kontakt tačke u zajednici.

Kroz obuke i mentorsku podršku, osnažujemo 30 žena starosti od 20 do 40 godina, koje unapređuju svoja znanja o pokretanju i vođenju biznisa, izradi početnih biznis planova i sl. Posebna pažnja posvećena je ženama iz ranjivih grupa (jednoroditeljske porodice, osobe sa invaliditetom, Romkinje). U Rasinskom okrugu projekat dodatno obuhvata 12 žena koje se bave agrobiznisom, a koje unapređuju svoja znanja o izgradnji otpornosti na klimatske promene u obavljanju svoje ekonomske delatnosti. Takođe, doprinosimo podizanju svesti i razumevanja lokalnih aktera (donosioci odluka, državni službenici, preduzeća i poslovna udruženja, organizacije civilnog društva) o značaju unapređenja okruženja za razvoj ženskog preduzetništva.

 TVOJ GRAD – TVOJA REČ – kroz ovaj projekat uključujemo mlade u planiranje i donošenje odluka o razvoju zajednice. Mladi u Srbiji ne veruju da imaju stvarni uticaj na javne politike i ne učestvuju aktivno u donošenju odluka u svojim zajednicama. Želeći da potrebe mladih postanu vidljive u zajednici, Fondacija Centar za demokratiju pokrenula je projekat „Tvoj grad – tvoja reč“ (2025-2026).

Cilj je povećanje učešće mladih (18-30 godina) i lokalnih organizacija civilnog društva (OCD) u procesima planiranja razvoja na lokalnom nivou i donošenja javnih politika relevantnih za mlade. Planira se postizanje ciljeva kroz povećano razumevanje procesa planiranja i kreiranja javnih politika, prepoznavanje omladinskih prioriteta u pojedinim reformskim oblastima, unapređenje institucionalnih mehanizama za participaciju mladih i OCD kroz lokalizaciju modela youth policy labs.

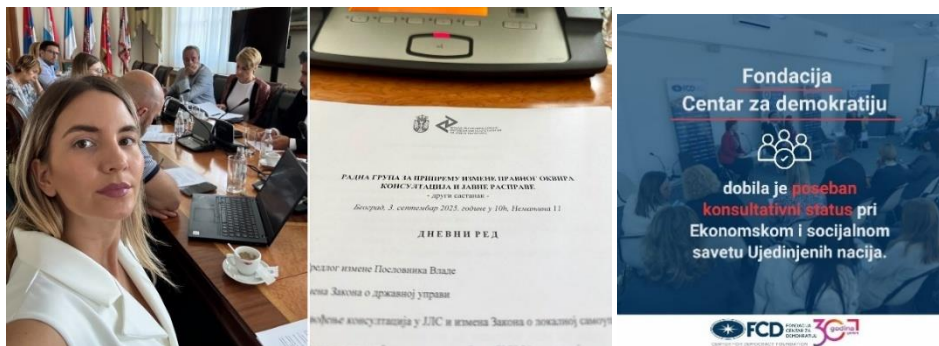
 Učešće na javnim događajima i u radu radnih grupa i komiteta

Fondacija je aktivno učestvovala na događajima posvećenim evropskoj integraciji Zapadnog Balkana i to kako na nacionalnom, tako i na regionalnom i evropskom nivou:

- Organizovano IX **Javno čitanje EK izveštaja o Srbiji 2025**, 7.11.2025. u saradnji sa Centrom za savremenu politiku i portalom European Western Balkans; Učešće zamenice šefa Delegacije Evropske unije u Srbiji, NKEU, CEP, JUKOM;
- Učešće u radu **Programskog saveta NKEU**: predstavljena Knjiga preporuka 2024; pripremljene preporuke za 2025. godinu;
- Učešće u novoformiranoj **Međuresornoj radnoj grupi NKEU za monitoring Reformske agende (RA)**: FCD je koordinator podgrupe za oblast politike Ljudski kapital; na osnovu toga učešće u **zajedničkom komitetu EK – MEI** formiranom u skladu sa Planom rasta za Zapadni Balkan;
- Monitoring komitet za **Operational Programme on Employment, Skills, and Social Inclusion 2024-2027**. (član Nataša Vučković)
- Učešće u **Zajedničkom konsultativnom komitetu (JCC) EU - Srbija** (član Nataša Vučković od 2024), te na osnovu toga u **ECMI inicijativi** (European Candidate Member Initiative pri EESC)

- Učešće na završnom panelu **Civil Society Week 2025** u organizaciji EESC, mart 2025. (panelisti: Nataša Vučković, Oliver Röpke, predsednik EESC; Henna Virkkunen, izvršna potpredsednica Evropske komisije; Victor Negrescu, potpredsednik Evropskog parlamenta; Gabriella Civico, predsednica Civil Society Europe)
- Radna grupa za izradu **predloga Strategije socijalne zaštite** pri Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (od 2024)
- Radna grupa za izradu **Akcionog plana za Strategiju za borbu protiv korupcije** (član Nataša Vučković)
- Učešće u radnoj grupi Republičkog Sekretarijata za javne politike za pripremu izmene **pravnog okvira konsultacija i javne rasprave**
- Posebna međuministarska radna grupa za izradu petog Akcionog plana za sprovođenje inicijative **Partnerstvo za otvorenu upravu** u Republici Srbiji

- Učešće na panelu „**Balkanski razgovori o građanskim protestima u Srbiji**“ u organizaciji Evropske asocijacije za lokalnu demokratiju ALDA, u pres klubu u Briselu, 20. marta 2025. (panelista Nataša Vučković)
- „**Civic Engagement Conference 2025**“, 9. i 10. juna 2025. u Kišinjevu (ALDA)
- Godišnja konferencija **Evropskog partnerstva za demokratiju** (European Partnership for Democracy - EPD), 19. juna 2025. u Briselu

U 2025 je **Ekonomski i socijalni savet Ujedinjenih nacija** usvojio preporuku Komiteta za NVO da se **FCD dodeli poseban konsultativni status**;

Objavljene publikacije, studije, izveštaji, preporuke:

- Studija „**Glavni problemi radnog zakonodavstva u Srbiji**“, autora prof. Bojana Urdarevića i asistentkinje Jovane Misailović, mart 2025.²
- Godišnji **Izveštaj o stanju radnih prava u Republici Srbiji**, april 2025.³

² <https://centaronline.org/publikacije/studija-glavni-problemi-radnog-zakonodavstva-u-srbiji/>

³ <https://centaronline.org/publikacije/izvestaj-o-stanju-radnih-prava-u-republici-srbiji-u-2024/>

- Četvrti **Monitoring izveštaj Platforme „Održivi razvoj za sve“: Da li je cilj na vidiku?** U kontekstu primene Agende 2030 (decembar 2024, prezentovan u periodu januar-maj 2025).⁴
- Objavljene **preporuke nacionalnih i regionalnih youth policy labs (RYDE)**
- U okviru saradnje sa UNFPA na projektu PRO – **Priručnik za osnaživanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave za zapošljivost sakupljača otpada**⁵ i ilustrovani priručnik za porodice sakupljača otpada „**Put do zaposlenja: spoznaj svoja prava i mogućnosti**“⁶
- Zainteresovane strane o **ključnim problemima radnog zakonodavstva** u Srbiji, oktobar 2025.⁷
- **Knjiga preporuka Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji** za 2025. godinu, sa partnerima iz NKEU⁸

Fondacija u medijima

- Stavovi, saopštenja, medijski nastupi, intervjui, autorski tekstovi;
- Podrška saopštenjima NKEU, zajedničko pismo predsednici Evropske komisije i dr.

⁴ <https://centaronline.org/publikacije/cetvrti-monitoring-izvestaj-platforme-odrzivi-razvoj-za-sve-da-li-je-cilj-na-vidiku/>

⁵ <https://centaronline.org/publikacije/prirucnik-za-osnazivanje-kapaciteta-jedinica-lokalne-samouprave-za-zaposljivost-sakupljaca-otpada/>

⁶ <https://centaronline.org/publikacije/prirucnik-put-do-zaposlenja-spoznaj-svoja-prava-i-mogucnosti/>

⁷ <https://centaronline.org/publikacije/izvestaj-o-rezultatima-sprovedenih-intervjua-na-teme-od-znacaja-u-kontekstu-pripreme-izrade-novog-zakona-o-radu/>

⁸ <https://centaronline.org/publikacije/knjiga-preporuka-nacionalnog-konventa-o-evropskoj-uniji-2025/>

- Prilog za Knjigu preporuka NKEU za pregovaračka poglavlja 2 i 19 i za Međusektorsku radnu grupu za regionalnu saradnju;
- Saopštenja povodom studentskih blokada i protesta, te narušavanja ljudskih prava:
  - Saopštenje FCD protiv represije nad studentima, građanima i nezavisnim medijima;
  - Saopštenje: FCD zahteva hitnu i profesionalnu istragu o napadu neidentifikovanim oružjem na mirne učesnike protesta;
  - FCD: Institucije da osiguraju zaštitu prava i bezbednost svih građana i građanki;
  - Podrška FCD studentskim zahtevima;
  - FCD osuđuje deportaciju aktivista civilnog društva iz regiona i EU
- Nastupi u medijima (svi medijski izveštaji FCD: <https://centaronline.org/fcd-u-medijima/>)

U pripremi:

- Godišnji izveštaj o radnim pravima u Srbiji (očekuje se marta 2026)

Rezultati u okviru Strateškog cilja 1.3: Unapređenje javnih politika održivog razvoja

Fondacija je tokom 2025. doprinela povećanju kapaciteta jedinica lokalne samouprave, pripadnika osetljivih društvenih grupa i drugih aktera na lokalnom i nacionalnom nivou. Proširena je tematska i organizaciona saradnja sa socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva na nivou Srbije, regiona i Evrope.

Jačanje kapaciteta za reforme u procesu pristupanja EU i održivi razvoj

FCD u gradovima i opštinama ZAJEDNO ZA BOLJI ŽIVOT U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Ode god da krenete po Srbiji – od Apatina do Vranja, od malih opština do većih gradova, srešćete ljude koji žele da njihov grad diše slobodnije, funkcioniše pravednije i živi bolje. Na putu razvoja lokalnih zajednica, Fondacija Centar za demokratiju (FCD), već više od 30 godina prepoznat je partner, podrška i saveznik.

Zašto smo tu?

Zato što verujemo da je održivi razvoj lokalnih zajednica moguć i da je uključivanje građana u planiranje razvoja i donošenje odluka nužan uslov. Jer razvoj se najviše vidi tamo gde ljudi žive – u selima, naseljima, gradovima. Za nas razvoj podrazumeva ekonomski i socijalni napredak uz očuvanje i unapređenje prirodnih resursa. Kroz angažman u više od **40 lokalnih samouprava** širom Srbije, pomažemo zajednicama da postanu snažnije, inkluzivnije i spremnije za izazove današnjice.

Kako radimo?

Iskustva sa terena pokazuju da je neophodno unapređenje institucionalnih kapaciteta, ali i jačanje ljudskih resursa. Takođe, potrebno je kreirati i podržati okvire za razmenu znanja i iskustava u procesu definisanja razvojnih prioriteta i u planiranju socijalnih usluga. U uslovima smanjenja resursa, međuopštinska saradnja mora se unaprediti. Važna je i međusektorska saradnja lokalne samouprave, biznisa i civilnog društva.

📄 Projekat **PRO - Lokalno upravljanje za ljude i prirodu** kroz povećanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave (24) i povećanje zapošljivosti porodica sakupljača otpada u kontekstu izgradnje regionalnih centara:

- Jačanje kapaciteta 12 JLS u oblasti unapređenja zapošljivosti osetljivih grupa
  - Utvrđivanje prioriteta u 12 JLS (kroz radne sastanke sa JLS, maj 2025)
  - Analiza lokalnih planova razvoja i dokumenata javnih politika sa preporukama (u oblasti politike zapošljavanja, anti-diskriminacije, rodne ravnopravnosti i zdravstvene zaštite), maj-avgust 2025.
  - Mentorski rad – u cilju izmene i dopuna DJP (septembar 2025)
  - Regionalne radionice (decembar 2025)

- Priručnik za JLS o povećanju zapošljivosti osetljivih grupa (novembar 2025)
- Ilustrovani priručnik o zapošljavanju za osetljive grupe u kontekstu unapređenja upravljanja otpadom u Srbiji (maj-novembar 2025)
- Osnajivanje porodica sakupljača otpada (novembar 2025).

📄 Projekat **Regionalni dijalog mladih za Evropu – RYDE:**

- Trening za OCD čiji su projekti podržani u okviru Youth Fund (implementacija projekata): jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za dizajniranje i upravljanje projektima.

📄 Projekat **CEECAW:**

- Razvoj kolektivnog pregovaranja u sektorima nege, administracije i upravljanja otpadom u zemljama Centralne i Istočne Evrope (Radionica, 22.5.2025. Beograd)

- Okrugli sto u okviru projekta „Izazovi organizovanja i kolektivnog pregovaranja u sektorima nege, administracije i upravljanja otpadom u zemljama Centralne i Istočne Evrope“ (CEECAW) 15.10.2025. u Briselu

Unapređenje partnerstava i saradnje

Srbija i Zapadni Balkan

Proširena tematska saradnja sa OCD, socijalnim partnerima u Srbiji:

- Centar za istraživanje javnih politika, CEP, Tim 10 (Novi Pazar), Arhus Centar Novi SAD, Nexus (Vranje), Udruženje romskih studenata, UGS Nezavisnost, RERI i BOŠ, Peščanik (Kruševac), Ternipe (Pirot), OPENS (Novi Sad), Gender Knowledge Hub (Novi Sad), Ženski Centar (Užice), Žensko udruženje Kolubarskog okruga (Lazarevac), Centar modernih veština (Beograd), Privredna komora Srbije, Unija poslodavaca, Global Compact Network Serbia, Savez samostalnih sindikata Srbije, UGS Nezavisnost, Asocijacija slobodnih i nezavisnih sindikata, Konfederacija slobodnih sindikata; Sindikat SLOGA, Sindikat lekara i farmaceuta Srbije, LDA (Subotica), ROZA (Zrenjanin)

Unapređena organizaciona saradnja sa OCD u Srbiji i regionu:

- NKEU / Savez za civilno društvo / Platforma za monitoring LJOP
- RYDE projekat: Akademija za evropske integracije i pregovore iz Tirane (AIEN), Kosovska inicijativa za stabilnost iz Prištine (IKS), Mreža progresivnih inicijativa iz Sarajeva (NPI), NVO Info Centar iz Skoplja (NGO IC), Regionalna akademija za demokratski razvoj iz Novog Sada (ADD), Youth Act Centar iz Tirane (YA)

Na nivou EU:

- ALDA i njene članice
- **CEECAW projekat:** Litvanski centar za društvene nauke, LSMC (Litvanija), Centralnoevropski institut za studije rada, CELSI (Češka, Mađarska, Slovačka), Institut za filozofiju i sociologiju, Bugarska akademija nauka, IPS BAS (Bugarska), Evropska federacija sindikata javnih službi, EPSU (na nivou EU), Federacija sindikata zdravstvenih i socijalnih radnika, FZZPOZIPS (Poljska)
- **DEEP projekat:** UWR (Poljska), CSD (Bugarska), GEYC (Rumunija), MANO (Litvanija) i IRM Institute for Roma and Minorities Inclusion (SRN)

U Beogradu, januara 2026.